

Les exigències científiques i tècniques dels cultius integrats del centre agrícola experimental de sa Canova

"L'agricultura ecològica només pot competir amb la producció de qualitat". Tant Pere Miralles, director del centre agrícola experimental de "SA NOSTRA" sa Canova, com Jaume Vadell, professor de fisiologia vegetal de la UIB i responsable de la línia d'experimentació d'agricultura ecològica del centre, mantenen el mateix judici a l'hora de valorar les perspectives d'una agricultura integrada i sostenible. Si és cert que els productes ecològics tenen, cada vegada més, una demanda creixent entre els consumidors

Un test a l'agricultura ecològica

Constanza Forteza - Fotos: Jaume Rosselló.

-generalment, urbans i informats- que demanen garanties en relació a allò que mengen, també ho és que, ara com ara, l'agricultura ecològica, més costosa des de tots els punts de vista, pot trobar el mateix lloc que tenen les empreses artesanes, però difícilment podrà lluitar en un sector desestructurat com és el de l'agricultura balear i en un mercat inundat de productes forans creats per l'agricultura intensiva.

Pere Miralles, director de sa Canova, i Jaume Vadell, professor de fisiologia vegetal de la UIB i responsable de la línia d'agricultura ecològica, davant un dels cultius de la finca. Els acompanya Maria Adrover, estudiant de biologia i becària del centre.

Pere Miralles.

La finca de sa Canova es troba a sa Pobla, és a dir, enmig de la zona d'agricultura intensiva per excel·lència de Mallorca, el lloc on es concentren tots els avantatges i desavantatges de l'agricultura convencional. Per força, l'activitat de sa Canova ha de tenir relació amb la zona on es troba ubicada. De fet, una de les seves línies fonamentals de treball és la incorporació del sistema de reg per degoteig als cultius de patata. Es tracta, segons explica Pere

Miralles, de "transformar el sistema de reg, tradicionalment per aspersió a tota aquesta zona, en un sistema de xarxa per degoteig, i la primera conseqüència és l'estalvi d'aigua. Molta de gent manté una idea falsa, pensa que amb el degoteig la planta consumeix menys aigua, quan en realitat consumeix la mateixa

quantitat, l'única diferència és que amb el degoteig no es perd líquid pel camí. Al marge que, donat que el subministrament és més lent, s'aprofita millor l'aigua". A partir d'aquí la gran tasca és conscienciar els pagesos de sa Pobla de les bondats que suposa la tècnica per degoteig: "clar, el pagès de sa Pobla està acostumat a treure l'aigua dels pous, tota la vida ho ha fet així, per tant, no calcula els costos de l'estalvi d'aigua. La idea és fer-los veure que el cost de la instal·lació de les xarxes de degoteig es pot compensar

A la fi, l'agricultura ecològica és una agricultura tècnica i moderna, que considera els recursos naturals disponibles i els errors de l'agricultura basada en la màxima producció possible.

amb l'estalvi d'energia ja que el degoteig es pot fer durant les hores de la nit, quan s'apliquen les tarifes preferencials de GESA, un 40% inferiors a les normals. El problema és que els pagesos ja tenen fetes les instal·lacions de reguig i és molt difícil que les vulguin canviar". El reg per degoteig de les patates incorpora un benefici complementari, el de l'administració de l'adob dins l'aigua. Miralles destaca que "si s'adoba dins l'aigua es pot racionalitzar l'administració. L'adobament damunt terra necessita tres o quatre aplicacions anuals i un consum de 200 o 300 quilograms anuals per hectàrea. Si l'adobament és dins l'aigua, el subministrament és diari i en petites dosis, la planta l'aprofita millor i no se'n tuda".

ECOLÒGICA I RIGOROSA

El treball que es realitza a sa Canova no es pot aïllar del context agrícola on es troba, però la seva ambició va més enllà, les aplicacions del seu treball han de ser per a tota Mallorca. Aquest és el sentit d'activitats com la de l'experimentació amb cultius hidrònics -que es fan amb tomàtigs- i amb cultius ecològics per al creixement de productes hortícoles, cereals i lleguminoses. El primer que fa Jaume Vadell, professor de fisiologia vegetal de la UIB i responsable d'aquesta darrera línia, és desmuntar un tòpic: "l'agricultura ecològica no és l'agricultura del passat, no és l'agricultura que es feia abans, no significa tornar enrere". I, a continuació, desmentir un segon tòpic: "tampoc no és l'agricultura que produeix pomes amb cuc o allò que alguns identifiquen com el producte agrícola autèntic". Parlar d'agricultura ecològica és parlar "d'una agricultura científica, tècnica, que no utilitza plaguicides de síntesi i que és sostenible, respectuosa amb el medi ambient. És una agricultura basada en la investigació, més rigorosa que la convencional, que té en compte totes les variables per fer sostenible l'activitat".

A la fi, l'agricultura ecològica és una agricultura completament moderna, que considera els recursos disponibles i els errors de l'agricultura basada en la màxima producció possible que tots coneixem. Això, que sembla tan simple, "avui en dia resulta molt difícil d'aplicar". En primer lloc, perquè du molta de feina. Pere Miralles ho explica molt gràficament: "el més fàcil és dir: vull plantar melons. Val, melons. Quines plagues hi ha contra el meló? Molt bé, doncs producte per aquí i producte per allà, a aplicar la recepta. En el cas d'una agricultura integrada, l'aplicació de la recepta se substitueix amb feina. Per què altre temps el pagès es passejava el diumenge matí per la finca? Era una tradició i encara hi ha gent que ho fa. Era una manera de controlar les plantacions, de mirar i de veure si hi havia plagues. I agafar-les a temps. Ara s'han acostumat a adobar i a administrar els plaguicides amb un calendari. O, per què, tal com es deia, abans es "feia s'herba"? Llevaven les males herbes de les plantacions periòdicament i, a la vegada, controlaven l'aparició de plagues. Si els problemes es detectaven tot d'una, els remeis eren localitzats, més barats i menys agressius. Ara s'apliquen herbicides. La diferència és que abans una família conreava tres o quatre hectàrees i ara una persona tota sola en controla vint i busques. Lògicament, no hi ha temps per fer el passeig del diumenge". Com diu Vadell: "s'ha substituït la cultura agrària per la cultura del representant comercial de productes fitosanitaris". De fet, aquesta manera indiscriminada de lluitar contra les plagues ha introduït un dels problemes contra el qual lluita l'agricultura integrada: "els tractaments intensius amb plaguicides afavoreixen l'aparició de noves

Jaume Vadell.

plagues. Eliminen el problema, però també eliminen el factor natural que resol el problema. Tota plaga té dins la natura els seus contraris, de manera que amb l'ús abusiu de plaguicides el que es fa és rompre l'equilibri natural de la terra", apunta Jaume Vadell.

DEMANDA CREIXENT

Però el cas és que cada vegada hi ha més demanda dels productes d'alimentació amb control biològic. Una demanda de tipus urbà, més informada i probablement més atenta a les modes. Una mica de diumengers, com els qualifica sense manies Pere Miralles. Segons Jaume Vadell, "potser d'aquí ve l'error de voler introduir els sistemes de l'agricultura ecològica del nord d'Europa a Mallorca, els sistemes d'Alemanya, on fa molt de temps que fan feina en aquests temes. Però, clar, el seu model aquí no funciona, nosaltres tenim problemes diferents, problemes relatius a la sequera, al tipus de plagues o a la mateixa productivitat de la terra". Sigui com sigui, "si partim del fet que l'agricultura ecològica no pot competir amb la convencional quant a preus, el que sí es pot impulsar és el plaer de comprar productes de qualitat. La bellesa o l'aspecte il·lustrós d'una fruita en una superfície comercial s'obté per sistemes artificials, el que no es pot obtenir artificialment és el sabor". L'agricultura intensiva es remunta a l'ambient de les postguerres, és a dir, a la necessitat d'alimentació barata per a molta de gent, però "des del moment que hem adquirit un

nivell adquisitiu important ja ens trobam en un punt de demanar qualitat, de ser exigents amb l'alimentació. I els productes de l'agricultura ecològica tenen més qualitat, són més nutritius i gustosos. En el cas del nostre clima, són productes amb menys aigua, però molt més gustosos, més bons". Tant Pere Miralles com Jaume Vadell coincideixen a dir que, dins

Sa Canova experimenta, enmig de la producció intensiva de sa Pobla, sistemes de reg per degoteig de les patates, línies de cultius hidropònics i de producció ecològica.

la tragèdia, la crisi de les vaques boges i totes les catàstrofes que viu la ramaderia europea han contribuït a crear un nivell d'exigència entre els consumidors que afavorirà la producció integrada. Es pot dir que vivim la crisi d'un model de producció anterior sense que encara estigui molt clar com es pot substituir en uns mercats acostumats a comprar qualsevol producte en qualsevol època de l'any amb independència dels ritmes que marca la natura. L'empresa és complicada. Vadell indica que "el sector agrícola està molt desestructurat, tenim uns pagesos tan poc corporativistes, que és molt difícil lluitar. També és cert que aquí l'agricultura ha caigut al seu punt més baix i, per tant, tampoc ja no pot empitjorar. De moment, els productes d'aquesta agricultura tenen futur en un àmbit de petites empreses, en petits circuits com a productes diferenciat amb un gran valor qualitatiu. Però amb l'agricultura genèrica no es pot competir".

Quatre anys d'experimentació

En una zona d'agricultura intensiva de reguïu, centrada en la producció de patata, amb un sector agrícola acostumat a una aplicació elevada de fertilitzants, que no mira la despesa a l'hora de controlar plagues i malalties amb l'administració de productes fitosanitaris i amb un tipus de terra que, potser per aquesta mateixa mecànica, presenta problemes sanitaris constants que, a la vegada, tornen a generar la necessitat de remeis agressius, en aquesta zona, a sa Pobla, en un ambient clarament poc favorable per a l'agricultura ecològica, és on la finca de sa Canova dedica, des de l'any 1998, 7.000 metres quadrats dels seus terrenys a cultius experimentals integrats. Cultius que s'han efectuat amb la creació d'un entorn vegetal per facilitar una riquesa i diversitat biològica, amb una rotació de cultius -hortalisses, cereals, lleguminoses, cultius per obtenir material verd per a adobament-, la progressiva recuperació de la fertilitat natural de la terra i un control de plagues, malalties i d'aparició de vegetació espontània segons criteris sostenibles. Fins ara, les conclusions apunten que la recuperació de la fertilitat de la terra es pot aconseguir fàcilment. En canvi, es constata que és més difícil controlar les plagues i malalties, en bona part a causa dels contagis que provenen de l'agricultura intensiva que es practica a la zona. L'experiència torna a posar de relleu que els productes obtinguts són d'una clara qualitat, a pesar que es deixa clar el risc econòmic que, almenys en una primera fase, significa transformar una explotació agrícola convencional en una de tipus ecològic.